

Lakiasiat/Leila Hanhela-Lappeteläinen

21.5.2021

Lausuntopyyntö: Viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien kokemukset julkisuuslain toimivuuteen ja julkisuusperiaatteen toteuttamiseen liittyen. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27452/2020

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan julkisuuslain ajantasaistamista. Työryhmän toimikausi kestää 30.6.2023 saakka.

Julkisuuslain ajantasaistamista valmistelevan työryhmän tehtävänä on selvittää ja arvioida julkisuusperiaatteen asianmukaisen toteutumisen ja toteuttamisen ongelmakohtia ja niihin vaikuttavia toimia. Selvitysten ja arvioiden perusteella työryhmän tulee valmistella sille asetun tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat lainsäädännön muutosehdotukset. Tavoitteena on nykyistä selkeämpi ja toimivampi lainsäädäntö, joka edistää yhteiskunnan avoimuutta ja vastaa nyky-yhteiskunnan vaatimuksia.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999; julkisuuslaki) toimivuutta on viimeksi tarkasteltu kokonaisuutena vuosituhannen alussa. Voimassa olevasta julkisuuslaista on kertynyt runsaasti soveltamiskokemusta ja huomattava määrä tuomioistuimien ja ylimpien laillisuusvalvojen tulkintakäytäntöä. Näiden myötä on noussut esiin erityyppisiä lainsäädännön selkeyttämis- ja kehittämistarpeita. Sääntelyyn liittyy uudistamistarpeita, joista osa on luonteeltaan teknisiä mutta osa edellyttää syvällisempää sääntelyn sisällön ja rakenteen toimivuuden arviointia.

Lausuntopyynnön tarkoituksena on osana työryhmän toimeksiantoa selvittää viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien kokemuksia voimassa olevan lain soveltamiseen liittyvistä keskeisistä haasteista ja lainsäädännön kehittämistarpeista. Kyselyn tulokset on tarkoitus huomioida osana työryhmän tehtävänä olevaa kehittämistarpeiden arviointia. Esitettyjä kysymyksiä pyydetään arvioimaan erityisesti organisaation omasta näkökulmasta lain soveltajana sekä oman organisaation toiminnan näkökulmasta ja tuomaan esiin erityisesti siinä havaittuja näkökohtia.

Täydennys

Digi- ja väestötietovirasto (jälj. DVV) on lausunut julkisuuslakityöryhmän yllä todettuun lausuntopyyntöön. Lausunto on jätetty lausuntopalveluun 11.5.2021. Lausunnon jättämisen jälkeen on käynyt ilmi, että lausuntoa on tarve täydentää. DVV on pyytänyt mahdollisuutta täydennyksen toimittamiseen ja lupa tähän on saatu 18.5.2021 sähköpostitse oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos Virpi Korhoselta.

DVV kiittää mahdollisuudesta täydentää lausuntoaan ja lausuu alla yksilöityjen kysymysten osalta aiemmin esitettyyn täydentävästi seuraavaa;

- 4. Ovatko digitalisaatio, muuttuneet tiedonkäsittelytavat tai muut muutokset toimintaympäristössä aiheuttaneet haasteita julkisuuslain soveltamisessa tai julkisuusperiaatteen toteutumisessa? Jos ovat, niin kuvatkaa näitä muutoksia ja sitä, miten ne vaikuttavat lain soveltamiseen?**

Lakiasiat / Leila Hanhela-Lappeteläinen

21.5.2021

Avoimen datan direktiivi (1024/2019/EU) pyrkii lisäämään julkisen sektorin toiminnan osana syntyneiden tietojen uudelleenkäyttöä tai toissijaista käyttöä. Suomen julkisuuslaki on kansainvälisessä vertailussa jo vanhahko. Esimerkiksi kanadalainen The Centre for Law and Democracy on pisteyttänyt eri valtioiden julkisuuslait ja Suomi sijoittui 128 maasta sijalle 31.

DVV katsoo, että julkisuuslain uudistamistyössä tulisi huomioida missä määrin asiakirjajulkisuuden tulevaisuutta on avoin data. Yhä suurempi osuus julkisen hallinnon ja yhteiskunnan tiedonkäsittelystä tapahtuu automaattisessa muodossa tietokoneella, jolloin asiakirjajulkisuutta olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa avoimen datan avulla. Paperiset tai sähköistä paperia olevat asiakirjat ovat poistumassa yhteiskunnasta. Automaattista tietojenkäsittelyä hyödyntävä tietopyyntöjen käsittely tulisi tehdä koneluettavassa muodossa, jolloin tietopyynnön kohteena oleva tieto annettaisiin pyynnön tekijälle koneluettavassa muodossa. Julkisuuslain uudistamistyössä tulisi selvittää asiakirjajulkisuuden ja avoimen datan keskinäistä suhdetta ja lisätä tietojen saatavuutta datana (koneluettavassa muodossa). Oli kyse sitten henkilötietojen kohdalla omadatasta tai muun julkisen tiedon kohdalla avoimesta datasta.

5. Liittykö julkisuuslain ja henkilötietojen suojaa koskevien sekä niitä yhteensovittavien (JulkL 16.3 §) säännösten tulkitseminen mielestänne haasteita? Jos liittyy, niin kuvataa kokemaanne epäselvyyttä tai epäkohtaa mahdollisimman tarkasti.

Arvioitaessa asiaa DVV:n tarjoaman kansallisen avoindata.fi palvelun kannalta (Suomen kansallinen avoimen datan yhteyspiste) on julkisuuslain tulkinnan epäselvyys usein esteenä viranomaisten julkaiseman avoimen datan määrän kasvamiselle. Esimerkiksi yritystietojen julkisuudesta ja mahdollisuudesta avata ne joko osittain tai kokonaan avoimena datana uudelleen käytettäväksi tiedoksi on keskusteltu useita vuosia. Asiassa on useita erilaisia näkemyksiä. Haasteena on ollut, että EU:n yleinen tietosuojasetus säättää tarkasti henkilötietojen suojasta, ja tietyissä tilanteissa on ollut epäselvää estääkö yritysten nimessä (esim. Tmi Matti Meikäläinen) olevat henkilötiedot niiden avaamisen avoimena datana.

8. Koetteko, että julkisuusperiaatteen toteuttaminen ja julkisuuslain toimeenpano on resursoitu organisaatiossanne riittävällä tavalla? Onko organisaatiossanne riittävä ja ajantasainen osaaminen lain soveltamisesta?

Viranomaistoiminnan tukena olisi hyvä olla käytettävissä käytännön esimerkkejä julkisuuslain asianmukaisesta tulkinnasta esimerkiksi henkilötietojen luovuttamisen osalta. Nykyinen versio julkisuuslaista johtaa helposti eri viranomaisten kohdalla esim. tietopyyntöjen käsittelyssä ja niihin vastaamisessa erityyppisiin tulkintoihin ja lopputuloksiin.

9. Mitkä ovat julkisuuslain kiireisimmät muutostarpeet? Mainitkaa enintään kolme tärkeintä.

DVV katsoo, että julkisuuslain yhteentoimivuus avoimen datan direktiivin kanssa on aiemmin esitetyn ohella yksi keskeisimmistä arvioitavaksi tulevista muutostarpeista. EU:n komissio suosittaa jäsenmaita tekemään direktiivin minimitasoa ylittäviä toimenpiteitä kansallisessa lainsäädännössään. On tarkoituksenmukaista, että viranomaistoiminnan osana syntyvän tiedon uudelleenkäyttö/toisiokäyttö yhteiskunnan hyväksi on mahdollisimman tehokasta ja sujuvaa.

Lakiasiat / Leila Hanhela-Lappeteläinen

21.5.2021

10. Muut mahdolliset kommentit ja toiveet, joita haluatte välittää työryhmälle julkisuuslain ajantasaistamistyössä huomioon otettavaksi.

Suomessa on EU maista eniten viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn säädettyä erityislainsäädäntöä. DVV näkee tarkoituksenmukaisena pyrkimyksen yleislainsäädännössä määriteltyihin yleisperiaatteisiin, joita voidaan tarkentaa erityislakien avulla.

Ylijohtaja

Erityisasiantuntija